

"Avam-ı nas, onların vücubunu ve haramiyetini ders almaya muhtaç değiller." cümlesini izah eder misiniz?

"Fakat namaz, zekât, orucun vücubu ve katl, zina ve şarabın haramiyeti gibi malum olan ahkâm-ı kat'iyeye-i İslamiye mühmel kalıyor. Avâm-ı nas, onların vücubunu ve haramiyetini ders almaya muhtaç değiller. Belki, teşvik ve ihtar ile o ahkâm-ı kudsiyeyi hatırlatıp, İslamiyet damarını ve iman hissini tahrik etmekle, imtisallerine teşvik ve tezkire ve ihtara muhtaçtırlar."

"Halbuki, bir âmi, ne kadar cahil dahi olsa, Kur'ân'dan ve hutbe-i Arabiyeden şu meâl-i icmâliyeyi anlar ki, 'Herkes ve bana malum olan imanın rükünlerini ve İslamiyetin umdelerini, hatip ve hafız ihtar ediyor ve ders veriyor, okuyor.' der, kalbinde onlara karşı bir iştihak hasıl olur. Acaba kâinatta hangi tabirat var ki, Arş-ı Âzamdaki gelen Kur'ân-ı Hakîmin i'cazkârâne, müfehhimâne ihtarlarına, tezkirlerine, teşviklerine mukabil gelebilsin?"(1)

Namaz, zekât ve oruç gibi ibadetlerin Allah'ın bir emri ve farz, cinayet, içki ve zina gibi şeylerin ise haram ve yasak olduğunu herkes bilir, bunun ayrıca talim edilmesine gerek yoktur. En cahil adama bile sorsanız, beş vakit namazın Allah'ın bir emri olduğunu bilir. Ama aynı adam namaz konusunda gayet gevşektir, belki cuma namazını bile kılmaz.

Burada esas ve lazım olan, avam insanları farzlara teşvik etmek ve haramlardan sakındırmaktır. Bunun üzerinde durmak gerekiyor. Bu da kırmadan, dökmeden, incitmeden güzel nasihatlerle yapılmalıdır.

Kelamın nezaketle ve yumuşaklıkla ifade edilmesi ilim ve hikmetin gereğidir. İnsan kalbi, çok hassas ve nazendir; çabuk tesir altında kalır. Dolayısıyla söylenen söz ilim ve hikmete uygun ve kavli-leyyin ile söylenmelidir ki, reddedilmesin. Aksi halde, o kelâm doğru olsa bile, kabul edilmez ve reddedilir. Konuşmalarında sert, kaba ve küçük düşürücü ifadelerle muhatabını rencide edenler, haklı davalarını anlatamadıkları gibi, muhataplarının da nefretlerini kazanırlar. Zira rıfk ve mülâyemet vifak ve ittifakı; sertlik ve katılık ise nifak ve şikâki netice verir. İknanın en büyük vesilesi kavli-leyyindir

Allah'ın emirlerini kalbinde hissetmekle, mealin tabirlerini hissetmek aynı derecede olamaz.

"Halbuki, bir âmi, ne kadar cahil dahi olsa, Kur'ân'dan ve hutbe-i Arabiyeden Őu meâl-i icmâliyeyi anlar ki, 'Herkes ve bana malum olan imanın rûkûnlerini ve İslâmiyetin umdelerini, hatip ve hafız ihtar ediyor ve ders veriyor, okuyor.' der, kalbinde onlara karşı bir iŐtiyak hasıl olur."

Hutbelerin makamı insanların kalbini harekete geŐirmek iŐindir. İnsanların kalbini ise Allah'ın kelamı harekete geŐirir yarım yamalak meal ya da tercûmeler değil.

1) bk. [Sözler, Yirmi Yedinci Söz.](#)